LUCIAN BLAGA AND THE SCHILLERIAN SPIRIT

Emilia Ştefan
Assist. Prof., PhD, University of Craiova

Abstract : The present paper focuses on the idea of highlighting the fact that Lucian Blaga's concern to write poetry and philosophy, corollary his talent, enthusiasm and passion for reading is accompanied by his inclination for the art of translation and especially that from German poetry. I have also identified and traced the German direction within the poet-philosopher' development, considering Schiller as a "spiritual allodium intended for him."

Keywords:The cult for German poets, Blaga's bookishness array, poetry's enlighteners, "Earth apportionment"

În volumul *Influenţe germane în opera lui Lucian Blaga* (capitolul *Biblioteca lui Lucian Blagaam*) încercat să demonstrăm filiera germană a receptivităţii poetului filosof faţă de cultura şi ştiinţa germană şi, în acelaşi timp, faţă de toată literatura, filosofia, arta universală şi nu mai puţin faţă de toate ştiinţele fizice (astronomia, chimia, fizica, ştiinţele pământului), ştiinţele vieţii (biologia, medicina, psihologia) şi ştiinţele sociale (economia, lingvistica, ştiinţele politice, sociologia).

Însă preocuparea sa de a scrie poezie si filosofie, rezultat al talentului, dar şi al entuziasmului, pasiunii pentru lectură este dublat de aplecarea spre arta traducerii şi, îndeosebi, a traducerii din lirica germană. Creatori germani sau curente literare cu centrul de iradiere în Germania (romantismul, expresionismul) şi-au găsit ecou în opera sa datorită contextului apartenenţei la acelaşi spaţiu a celor două literaturi începând din secolul al XIX-lea şi, totodată, datorită mediului formării sale, compus din acest melanj de limbi şi culturi (română şi germană) “care îi dezvoltă performanţa deopotrivă literară, filosofică, având rol de catalizator, dar şi de punte spre modernismul literar european”.[1]

Aşezarea sa livrească, ce strânge operele reprezentanţilor acestei literaturi (286 de titluri in limba germană), “reface linia generală de dezvoltare a fenomenului literar german de-a lungul secolelor, însă accentul este pus pe: literatura clasică (Goethe, Schiller), literatura între clasicism şi romantism (Jean Paul. Friedrich Hölderlin, Heinrich von Kleist), romantism (Schelling, August şi Friedrich Schlegel, Novalis, Clemens Brentano), poeţii războaielor de eliberare (Theodor Körner), romantismul târziu (Joseph von Eichendorf, E. T. A. Hoffmann, Heinrich Heine), literatura de pregătire a revoluţiei burghezo-democratice din martie 1848 (Friedrich Engels), literatura austriacă (Nikolaus Lenau), realismul poetic şi critic (Theodor Storm, Christian Friedrich Hebbel), scriitorii elveţieni (Gottfried Keller), naturalismul (Gerhart Hauptmann), impressionism (Detlev von Liliencron, Cäsar Flaischlen, Otto Julius Bierbaum, Max Dauthendy), simbolism (Stefan George, Reiner Maria Rilke, Max Dauthendey), neoromantism (Theodor Däubler), neoclassicism (FrankWedekind, Wilhelm von Scholz), căutări în direcţia realismului (Ricarda Huch, Hermann Hesse, Thomas Mann). Referindu-ne la expressionism, biblioteca sa devine tot mai cuprinzătoare: lirică (Georg Trakl, Alfred

[1] Emilia Ştefan, *Influenţe germane în opera lui Lucian Blaga*, Editura Universitaria, Craiova, 2013, p.15.

Wolfenstein, Georg Heym, Alfred Mombert, Franz Werfel, Oskar Loerke, Johannes Robert Becher, Walter Hasenclever – şi dramaturg, Max Herrmann- Neiße, Richard Dehmel, Ernst Barlach), dramă (Georg Kaiser, Ernst Barlach, Fritz von Unruh, Walther Hasenclever, Carl Sternheim, Alfred von Brust), proză (Kasimir Edschmid, Alfred Döblin, Paul Gurk – şi dramaturg). Apoi se îndreaptă spre literatura căutătoare de formule noi: teatrul epic (Bertolt Brecht), noul obiectivism (Ferdinand Bruckner, Emil Erich Kästner, Alfred Polgar), radicalism şi suprarealism (Franz Kafka, Gottfried Benn, Yvan Goll, Hans Henny Jahnn), romanul istoric-social (Erich Maria Remarque), anii de răscruce 1933-1945 (emigrația internă – Friedrich Schnack; literatura nazistă – Richard Billinger), începuturi şi căutări noi după 1945 (literatura din Republica Federală a Germaniei – Hermann Kasack)".[2]

Revenind la pasiunea sa pentru arta traducerii în domeniul poeziei, reţinem că "un text tradus trebuie să devină pretext de creaţie". "Traducătorul de poezie, mai spune el, trebuie să aspire spre calitatea aceasta de autor, atfel e mai indicat să se lase de meserie".[3]

Între anii 1830-1840, activitatea tălmăcitorilor din lirica germană era în floare. Tot mai mulţi sunt interesaţi să surprindă claritatea înţelesului şi muzicalitatea versurilor poeţilor Kotzebue, Schiller şi Gessner: "Printre primii traducători din Schiller sunt amintiţi Ion Câmpineanu (cu *Intrigă şi amor* la 1834), I. Albineţ (cu *Nestatornicia norocului*)".[4]

În *Foaie pentru minte, inimă şi literatură* (Braşov) traduce Timotei Cipariu un mic fragment din *Cântecul clopotului*. Un an mai târziu (1839), acelaşi traducător ne dă *Vânătorul alpicesc* şi sunt inserate "vorbele de spirit din piesele *Don Carlos* şi *Fiesco*". Andrei Mureşanu, al doilea "Schillerian de căpetenie", cum îl numeşte G. Bogdan-Duică, traduce *Vânătorul de pe Alpi*.

În 1868, cultul pentru poeţii germani Goethe, Schiller, Klopstock, Bürger şi Heine, traduşi în proză, este conturat tot mai accentuat: "Grandea şi-a dat apoi foarte bine seama că limba română nu ajunsese încă, pe timpul său, la acea supleţă şi bogăţie care să facă posibilă redarea – în versuri - a farmecului din original. De aceea el se mulţumeşte să ne redea fidel, în proză ritmată, *Aspiraţia* şi *Împărţirea pământului* din Schiller". [5]

În acelaşi an, în *Convorbiri literare* apare *Pruncucigaşa*, tradusă de Schelitti. Un an mai târziu, în aceeaşi revistă, Schelitti mai publică *Dorul* şi *Copilul la isvor*. Apoi, în anul 1881 avem traducerea poeziei *Mănuşa* din Schiller, datorată lui M. Eminescu şi în anul 1897, C. Xeni tălmăceşte *Aceeaşi soartă*. Între 1922 şi 1923, Nadejda Cezianu publică *Scufundătorul* din Schiller şi preotul Constantin Morariu, *Danţul*.

În coloanele mai multor reviste sunt cuprinse tot mai multe tălmăciri, izvorâte din sursă germană şi, bineînţeles, din Schiller. În revista *Astra*, Ilie Gherghel publică în anul 1929, *Cântecul clopotului*; în revista sibiană *Albina Carpaţilor*, I. Al. Lăpedatu traduce liber *Dorul* din Schiller. Înrâurirea germană este prezentă şi în paginile revistei *Literatorul*: alături de poeţii Goethe, Schiller şi Heine îi întâlnim pe Klopstock, Lessing, Bürger şi Chamisso."Chiar în anul I al apariţiei *Arhivei* (1889), N. Iorga, scriind despre *Iubirea în literatura modernă* se opreşte la examinarea tendinţei <<idealizării religioase a iubirii>>, constatând că această tendinţă îşi are obârşia în Germania, ţara cea mai idealistă şi mai visătoare din Europa. N. Iorga indică numele

[2]Idem, pp 51-52.
[3] Lucian Blaga, *Elanul insulei*, Editura Dacia, Cluj Napoca, 1977, p. 201.
[4] Ion Gherghel, *Goethe în literatura română - cu o privire generală asupra întregei înrâuriri germane – studiu de literatură comparată*, vol. 1, Monitorul Oficial şi Imprimeriile Statului, Bucureşti, 1931, p. 11.
[5] Idem, p. 28.

acestei idealizări a femeii nu numai la Schiller şi Goethe, ci şi la poeţii germani mai aproape de noi, cum e pesimistul şi gingaşul Lenau, ba chiar şi spiritualul şi sarcasticul Heine".[6]

Fereastra către literatura germană este deschisă şi în revista *Luceafărul* (traduceri din Platen-Hallermünde şi Carmen Sylva). Din Schiller apar câteva fragmente ale traducătoarei Maria Cunţanu din *Fecioara din Orlean* (1907) şi cele datorate lui Iorgu G. Toma a *Inelului lui Policrat* (1907-1908).

În 1924, Virgil Tempeanu îşi adună tălmăcirile, cuprinse în paginile mai multor reviste, în antologia *Din scrinul vechi ...(*Editura Ramuri, Craiova). N. Iorga remarca, în prefaţa acestui volum, meritul antologiei ce poate fi considerată " un fel de Istorie a literaturii germane prin probe" care "e şi cea mai instructivă". Aceste traduceri (din Goethe, Schiller, Voss, Novalis, Kerner, Eichendorff, Geibel, Ricarda Huch etc) beneficiază de substanţă interpretativă ce se impune cu "discretă eleganţă", aşa cum sublinia scriitorul prefeţei acestei antologii.

Am încercat să redăm ritmul influenţei germane ce prefigurează cultul pentru Goethe: "Personalitatea poetică, în jurul căreia se concentrează între 1834-1864 cu mai multă staruinţă interesul tălmăcitorilor şi imitatorilor, este incontestabil Fr. Schiller. In *Foaia* lui Bariţ e tradus în special în primii nouă ani. Şi în *Alăuta românească* din Moldova este cultivat Schiller cam în acelaşi timp. Scena românească încearcă, timidă, întâii paşi, sprijinită, între altele şi de operele schilleriene". [7]

La Lucian Blaga, influenţa mediului germanic, tradiţia de cultură germană păstrată în curs de două-trei generaţii în care se formează încă din copilărie devin ghid în asimilarea tiparelor limbii 'aspre şi reci", pregătite încă de la început, parcă înainte de venirea lui pe lume:

Tatăl său "era cuprins de obicei de cărţi nemţeşti, ce şi le procura de la profesorii saxoni de la gimnaziul din Sebeş. (…) întreţinea legături – nu s-ar putea spune tocmai prieteneşti, dar cordiale, cu aceste cercuri, căci pe vremuri fusese şi el elev la gimnaziul din Sebeş, şi-l mânau intr-acolo amintirile. Mai păstra în bibliotecă Poeziile lui Schiller, un volum ce-l luase cândva ca premiu, purtând, pe întâia pagină, un elogiu caligrafic şi semnătura barocă a directorului. Clasele superioare ale liceului, Tata le-a urmat la Bruckenthal, la Sibiu, unde, pentru a câştiga timp, a ars etapele, consumând într-un singur an trei clase şi bacalalaureatul. În curs de 2-3 generaţii s-a înfiripat astfel la noi în casă o anume tradiţie de cultură germană".[8]

Itinerarul german se continuă la liceul din Sebeş: "Şcoala însăşi era o zidire mai recentă de pe la mijlocul secolului al XIX-lea. Pe frontispiciu se citea ca pe un pergament deschis, gata de a se aduna sul, dacă ţi-ar fi scăpat din mână, o inscripţie cu litere mari: *Bildung ist Freiheit*! ("Cultura e libertate"). Învăţătorii şi profesorii, chemaţi să facă educaţia băieţilor, erau, cei mai mulţi, feţe umblate pe la universităţile din Germania. Nu era nicio mirare că înăuntrul şcolii stăpânea un pronunţat spirit schillerian. (…) Se învăţau pe dinafară baladele lui Schiller, şi aveam privilejul să le aud declamate cu patos tineresc, acasă, prin parc, pe coridoare, şi pretutindeni, unde ne învârteam. Imi plăcea să ascult cadenţele baladeşti, închegate în strofe de-o desăvârşire ritmică ce mulţumea timpanul cel mai pretenţios, şi reţineam, chioar fără să fi dorit cu tot dinadinsul, crâmpeie vag înţelese din: <<Cocorii lui Ibicos>> sau din <<Cântecul clopotului>>. De altmiteri, cel mai însemnat eveniment ce avu loc la şcoală, în răstimpul cât urmai clasele primare (1902-1906) fu comemorarea a o sută de ani de la moartea lui Schiller. Cu această ocazie ni s-au împărţit gratuit, şi-n împrejurări deosebit de solemne, tuturor elevilor, câte trei-patru

[6] Idem, p. 39.
[7] Idem, p. 166.
[8] Lucian Blaga, *Hronicul şi cântecul vârstelor*, Editura Tineretului, Bucureşti, 1965, p. 11.

broşuri şi cărţulii despre despre viaţa şi opera scriitorului. Cunoşteam trecerea pe pământ a lui Schiller şi zbuciumul ei (…)".[9]

În acest templu al literaturii şi filosofiei, "căutările neobosite ale adolescentului în colecţia de cărţi a tatălui său, dar şi în biblioteca sătească, conturează secvenţa crucială a depozitării acumulărilor literare străine (operele lui Schiller şi Goethe) în conştiinţa sa, alături de un tezaur autohton care va fi dobândit prin lecturi asidue (…)".[10]

Şi, mai târziu, constant, de-a lungul anilor săi de formaţie, pentru Blaga, curentul curentul cel mai bogat în materie de penetrare literară se concentrează în jurul liricii şi filosofiei germane şi, cu precădere, în jurul titanului de la Weimar.

Iar "transpunerile i-au domolit o aprigă sete. Traducând, afirmă Lucian Blaga, m-am îmbogăţit cu o experienţă. Doream să văd în ce măsură poezia poate fi trecută într-un grai sau altul".[11]

Tălmăcirile lui Blaga din Goethe, Schiller, Hölderlin, Heine, Meyer, Rilke, Stefan George şi Hugo von Hofmannstahl "umplu un gol resimţit vreme îndelungată de cultura noastră".[12]

Prima tălmăcire a poeziei *Împărţirea pământului* (din volumul *Schiller*, colecţia *Cele mai frumoase poezii*, ediţia 1958) se datorează lui Iosif Cassian-Mătăsescu, nume important în peisajul secolului XX. Acesta surprinde claritatea sensului şi muzicalitatea multor texte din poezia clasică germană (Friedrich von Schiller, Heinrich Heine) şi din creaţia unor importanţi scriitori de limbă germană din România: Oskar Walter Cisek, Gertrud Gregor etc.

Următoarea traducere a acestei poezii îi aparţine lui Dimitrie Onciul, publicată în *Bukowiner Pädagogischer Blätter*, nr. 3, pp.35-36, 1875. Această încercare a istoricului român (cunoscător al slovelor nemţeşti) nu este o lucrare în întregul ei perfectă, dar este o traducere care îl apropie îndeajuns de textul german pe cititor.

Traducerea lui Lucian Blaga a acestei poezii este " rezultatul unui proces de interiorizare lirică".[13] Exprimarea lui Schiller şi-a găsit la Blaga tonul robust, convingător, ca în original.

Citǎm prima strofă în original (*Die Teilung der Erde*):

" Nehmt hin die Welt! rief Zeus von seinen Höhen
Den Menschen zu. Nehmt, sie soll euer sein!
Euch schenk ich sie zum Erb und ewgen Lehen
Doch teilt euch brüderlich darein!"[14]

În traducerea lui Blaga:

"Luaţi-o, iată lumea! strigă Joe
de pe-nălţimi spre oameni, darul meu
în veci al vostru fie, dar frăţeşte
să vă-mpărţiţi hotarele mereu".[15]

Această transpunere izbuteşte" să fie (…) echivalentă, să păstreze adică, în versiune, modelul, investindu-l într-o nouă expresie proprie nu numai limbii, dar şi poetului care l-a interpretat". [16]

---

[9] Idem, pp 49-50."
[10] Emilia Ştefan, *Influenţe germane în opera lui Lucian Blaga*, Editura Universitaria, Craiova, 2013, p. 21.
[11] *Patru milenii de poezie în tălmăcirea lui Lucian Blaga*, ediţie îngrijită de Dorli Blaga, Editura Humanitas, Bucureşti, 2012, p. 6.
[12] Vasile Nicolescu, *Gazeta literară*, an V, nr. 3 (201), 16 ian. 1958, p.2.
[13] Vasile Nicolescu, Lucian Blaga: „*Din lirica universală*", în *Gazeta literară*, an V, nr. 3 (201), 16 ian. 1958, p.2.
[14] Gedicht: *Die Teilung der Erde* von Fr. Schiller, http://www.ub.uni-heidelberg.de/wir/geschichte/schiller.html
[15] *Patru milenii de poezie în tălmăcirea lui Lucian Blaga*, ediţie îngrijită de Dorli Blaga, Editura Humanitas, 2012, Bucureşti, p. 73.

În această variantă , tălmăcirea lui Schiller în grai românesc are fără îndoială şi sunet blagian: căci, ne spune Blaga, m-am ostenit numai cu poezii ce mi-au stârnit încântarea, care, prin tălmăcire, puteau să devină într-un fel ale mele, ale noastre, ale Românilor". [17]

"O poezie tradusă trebuie să fie în primul rând <<poezie>> şi numai în al doilea rând "tradusă". Firește că această operaţie implică unele riscuri: poezia tradusă ar putea fi mai frumoasă decât originalul, prin ceea ce <<traducătorul>> devine de fapt <<autor>>.[18]

Prezentarea cultului pentru Schiller (si mai apoi pentru Goethe) în spaţiul literar românesc la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea dovedeşte receptivitatea literaturii române îndeosebi faţă de ecourile liricii germane (fără a pierde din vedere că apropierea de limba germană, mai ales a românilor din Translivania este accentuată prin contextul vecinătăţii cu comunităţile germane şi de-o potrivă prin sistemul de învăţământ local, apoi prin relaţiile culturale dezvoltate în această provincie şi Viena) şi conduce la concluzia că rezonanţa culturii germane în acest spaţiu iniţiază impulsul spre descoperirea fondului autohton din care se alimentează creaţia culturală, punct de vedere pe care îl exprimă Lucian Blaga în *Spaţiul mioritic*.

Bibliografie:

Lucian Blaga, *Elanul insulei,* Editura Dacia, Cluj Napoca, 1977.

Lucian Blaga, *Hronicul şi cântecul vârstelor*, Editura Tineretului, Bucureşti, 1965.

Patru milenii de poezie în tălmăcirea lui Lucian Blaga, ediţie îngrijită de Dorli Blaga, Editura Humanitas, Bucureşti, p. 73.

Ion Gherghel, *Goethe în literatura română - cu o privire generală asupra întregei înrâuriri germane – studiu de literatură comparată*, vol. 1, Monitorul Oficial şi Imprimeriile Statului, Bucureşti, 1931.

Vasile Nicolescu, Lucian Blaga: „*Din lirica universală*", în *Gazeta literară,* an V, nr. 3 (201), 16 ian. 1958.

Alexandru Piru, *Un virtuoz*, în *Varia, Preciziuni şi controverse*, Ed. Eminescu, Bucureşti, 1972, pp. 335-338.

Emilia Ştefan, *Influenţe germane în opera lui Lucian Blaga*, Editura Universitaria, Craiova, 2013.

Mircea Vaida*, Lucian Blaga. Afinităţi şi izvoare*, Editura Minerva, Bucureşti, 1975.

[16] Alexandru Piru, Un virtuoz, în *Varia, Preciziuni şi controverse*, Ed. Eminescu, Bucureşti, 1972, pp. 335-338.
[17] *Patru milenii de poezie în tălmăcirea lui Lucian Blaga*, ediţie îngrijită de Dorli Blaga, Editura Humanitas, Bucureşti, p. 10.
[18] Lucian Blaga, *Elanul insulei*, Editura Dacia, Cluj Napoca, 1977, p. 201.